

Oredništvo i uprava
Z. A. G. K. E. S., Masarykova 28a.
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

„JADRANSKI KOLEDAR“
10.— din
Naručite ga odmah!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

IZRAZ „NARODNA MANJŠINA“

Tudi mi sami šestokrat pišemo in govorimo o naši narodni manjšini v Julijski Krajini. Ta izraz pa ni pravilen in umešten. Neumestno je radi tega, ker že s samim izrazom priznavamo nekakšno inferiornost našega naroda kot manjšine nasproti većinskemu italijanskomu narodu. Nepravilen pa je izraz manjšina za naš narod v Julijski Krajini že radi številnega razmerja. Kajti Slovenci in Hrvatje niso v ožemlju, ki ga poznamo pod imenom »Julijska Krajina« manjšine, temveč tvorijo po številu izdatno absolutno većino. V Julijski Krajini bi bil tedaj naš narod većina, manjšino bi tvorili Italijani in Furlani.

Izraz manjšina za naš narod v Julijski Krajini bi bil upravičen k većjemu z ozicom na vso Italijo. Toda tudi tedaj ne moremo govoriti o kakim našim manjšini pod Italijo. Kajti v teku časa se je izraz »manjšina« udomačil le za take narodnostne skupine, ki so od vseh strani obdane od većinskega naroda, kakor na pr. Lužički Srbi. Manjšina v tem pravem pomenu besede bi bili Italijani, ki živijo v Dalmaciji, ako ne bi bili italijanski državljani. Manjšina v tem pomenu bi bili tudi Italijani v Zadru ter Italijani v Julijski Krajini, ako bi ta, kakor bi bilo naravno in pravično, pripadala Jugoslaviji. Kajti toliko Italijani v Dalmaciji, kakor Italijani v Istri in Trstu, tvorijo le neznatne narodnostne otoke v jugoslovanskem telesu in nimaју neposredne zveze s pravim italijanskim ozemljem. Slovenci in Hrvatji v Julijski Krajini niso manjšina v tem pomenu besede. Kajti oni tvorijo z Benečkim Slovenci vred kompaktno naseljeno narodnostno skupino, ki živi ob sami državni meji, onstran katere živijo njeni sonarodnjaki. Taka narodna skupina je le nepravna manjšina, pri Nemcih se je zanjo udomačil izraz »krajinska narodnostna skupina«.

Se preden se je ta izraz stvoril, pa smo mi že poudarjali značaj našega naroda pod Italijo kot krajinske narodnostne skupine z imenom za ozemlje, na katerem biva. Uvedli smo tedaj ime, ki je danes že splošno priznan, namreč »Julijska Krajina«. Udomačil se je ta izraz tudi že v nemški literaturi kot »Julische Mark«, med Angleži kot »Julian Marche«, med Francozi kot »La Marche Julienne«, med Čehi kot »Juliska Krajina« a med Poljaki kot »Krajina Julianskija«. Radi tega bi bilo skrajno neumestno, ako bi hoteli skovati kak nov izraz za vse ozemlje, kjer biva naš narod, ki je prišel pod Italijo.

Tako nepravno manjšino tvorijo tudi Slovenci na Koroškem in prav koroške Slovence je celo Nemeck Theodor Veiter v svoji knjigi »Die Slowenen in Kärnten« še posebej označil kot »krajinsko narodnostno skupino«.

Pri tem pa je Veiter opozoril tudi na posebnosti take skupine. Na eni strani je namreč radi geografske zveznosti, v kateri živi taka skupina s svojim narodom, zanimanje zanjo pri njenem narodu, ki živi v lastni državi, posebno živo. Na drugi strani pa vidi većinski narod, na čigar državnem teritoriju je taka skupina, v njej stalno iredentistično nevarnost. Radi tega skuša marsikatera država take krajinske narodnostne skupine nasilno raznarodovati. Tako postopanje pa mora naravnost vznepati nejevoljo pri narodu, kateremu pripada zatirana skupina. S tem se pa le zopet ojačujejo iredentistične težnje in se ustvarja sovražno razpoloženje med obema državama, ki lahko dovede tudi do vojne. Ako velja to za marsikatero krajinsko narodno skupino, velja to v prvi vrsti prav za naše narodno skupino pod Italijo. Kajti nobena druga država ne skuša tako sistematično in tako brutalno naravnost uničiti nje po mednarodnih dogovorih izročene drugorodne skupine. In v tem postopanju Italije z našo narodno skupino je največja ovira za mirno sožitje našega naroda in naše države z Italijo. Vsak sporazum, ki ne bi upošteval tudi problem Slovencev in Hrvatov v Julijski Krajini, je radi tega že v naprej obsojen na neuspeh. P. P.

PARALELA IZMEĐU MALTE I JULIJSKE KRAJINE

Glavni uvjet talijansko-engleskog sporazuma mora biti vraćanje talijanskog jezika Maltezima

„Italija ima prava da se miješa u pitanje talijanskog jezika na Malti“

»La Volontà d'Italia« organ talijanskih ratnih dobrovoljaca, donio je oduži članak vodje talijanskog pokreta (fašističkog) na Malti E. Mizzi-a, u kojem se osvrtje na skapanje »gentlemen's agreement« između Italije i Engleske. Mizzi iznosi neke tvrdnje koje bi mi naročito danas mogli prečuti doslovno i potpisati, uz rezervu da namjesto Malte stavimo Julijsku Krajinu. Donosimo neke karakteristične pasuse. Dopis je sa Malte. Spominjući odnose između Italije i Engleske, Mizzi kaže:

— Kada ne bi bili neki političari tako kratkovidni, morali bi uvidjeti da bi Malta morala biti najjača veza talijansko-engleskog prijateljstva, a ne kamen smutnje. Interes Engleza je u tome da poštuju naš jezik i našu kulturu. Proglašujući naš jezik i našu kulturu sa Malte, znači ne samo izazvati mržnju talijanskog naroda, već i stvarati opasan historijski i politički problem. Mir na Sredozemnom moru se neće moći postići ako se Malti ne povratu njezin talijanski jezik i njezina talijanska kultura. Tada će Malta biti najjača veza između talijanskog i engleskog naroda. Danas je situacija na Malti takova da se problem Malte ne može rješavati samo u Londonu. Svaka iskrena i plodna kolaboracija Italije i Engleske može se postići jedino pod uvjetom da se Malti prizna autonomija i da se ponovno uvede izagnani talijanski jezik, jer to je jedini konkretan simbol te kolaboracije. Ako se tako ne postupi, možemo očekivati u vodama Sredozemnog mora najveće i najžurnije pomorske ratove koje historija pamti.

Imamo prava da vjerujemo da će to skapanje džentlemenskog sporazuma biti u pravom smislu »gentlemen's agreement«, to jest, akt inspiriran iskrenošću i lojalnošću koje moraju voditi ljude koji su ga potpisali.

I neka se ne kaže — kao što govore naši protivnici — da Italija nema prava da se miješa u problem našega jezika na Malti. Polazeći sa stanovišta da Italija ima sveto pravo da brani talijanski jezik svuda gdje god je taj jezik proganjen,

i engleska vlada je već više puta i službeno priznala Italiji pravo da digne svoj glas u obranu talijanskoga jezika na Malti, a sigurno je i to da se Italija

nikada odrekla i da nema namjere da se odrekne tog svog naravnog i nepisanog prava.

Na jednom drugom mjestu Mizzi kaže kako je taj fakat da se talijanski jezik očuvao na Malti kroz 136 godina progona, najbolje jamstvo da se talijanski jezik ne može tako lako istjerati. »Ne! Talijanski jezik na Malti neće i ne može umrijeti!« uzvikuje Enrico Mizzi.

Navraćajući se na džentlemenski sporazum, Mizzi kaže da nikakav sporazum ne može biti plodan ako nije praćen iskrenim predlozima i iskrenim djelima.

Napada posljednje naredbe malteške vlade kojima je zabranjeno službeno nazivati mjesta, brda itd., talijanskim jezikom, već jedino malteškim ili engleskim, i nazivlje te dekrete »ukazima«.

I puljski »Corriere Istriano« prenosi taj članak iz »La Volontà d'Italia« pa ga popraćuje ovim riječima: »Enrico Mizzi je junački branitelj talijanskog prava na talijanskom otoku Malti, koja je svakim danom sve više žrtvovana egoizmu i perfidiji ugnjetača. U ovoj našoj zemlji koja je toliko decenija trpjela (tj. Istri) pod petom ugnjetavača, krik boli i ljubavi velikog malteškog rodoljuba bit će razumljen u cijelom svom velikom, i rekli bi, skoro tragičnom značenju«.

Tako Mizzi i tako »Corriere Istriano«. Medjutim Englezi nisu na Malti ni uklonili jezik naroda, Malteza, već samo jezik inteligencije i doseljenih Talijana. A u Istri gdje izlazi »Corriere Istriano«? ... A u ostaloj Julijskoj Krajini? Uporedbe ne ćemo pisati, ali se uporedba nameće sama po sebi, pa radi toga i prenosimo važnije pasuse iz toga članka. Sve bez posebnoga komentara. Ostale stranice našega lista i današnji uvodnik su najbolji komentar.

A i očita aluzija...

OPĆINSKI NAČELNICI NAREĐUJU SEOSKIM GLAVARIMA DA SAKUPLJAJU PRILOGE ZA GENERALA FRANCA a milicija kontrolira to sakupljanje

Rijeka, januara 1936. Doznajemo da neki općinski podeštati pozivlju službeno na općine seoske glavare i tamo im daju naredjenja da sakupljaju priloge za generala Franka. To moraju da vrše seoski glavari lično i moraju da bilježe svakoga kojim je dao. S njima idu i općinski čuvari kao straža. To se dogodilo u nekim selima Lanišćke općine, a u selu Rašporu je seoski glavar morao da nosi kutije za sakupljanje trgovcima i gostioničarima s naredjenjem da ih se postavi na vidno mjesto i napomenom da su trgovci i gostioničari lično odgovorni ako u tim kutijama ne bude dovoljno priloga. Kontrolu vrši milicija.

KAKO NABIRAJU V ITALIJI PROSTOVOLJCE ZA ŠPANIJU

Pismo našega fanta iz južne Italije

Ljubljana, januara 1937 (Agis). — Prinašamo izvleček iz pisma, ki smo ga prejeli iz južne Italije. V kratkih besedah pripoveduje naš rojak o vsem, kar je videl, kolikor je pač mogoče vsled razmer zlasti vsled cenzure, opisati. V svojem pismu pravi:

— Da bi ti mogel opisati vse kar sem videl in občutil, bi bilo preveč. Morali bi se le pogovoriti. Danes se bom dotaknil le ene izmed zelo važnih stvari, ki ne bo zanimala samo tebe, temveč zanima danes gotovo ves svet. To veš da sem v S.... Naš regiment sestavlja vojaštvo iz južne Italije, zlasti iz Sardinije in Sicilije ter Kalabrije. Sem vmes so pomekali nekaj nabornikov iz provinc Trsta, Reke in Vidma. Teh zadnjih sedaj ni mnogo. Že po tem lahko uvidiš kako se počutim med temi južnjaki.

Nekega dne v decembru je komandant regimente sklical vse vojake skupaj. Držal je kratek politični nagovor. Pripoznal je kam je naperjena ostrina svetovnega nasprotstva, izbral iz tega dve stranki zastopnika enega in drugega tabora ter obe okarakteriziral. Potem pa je apeliral na vojaštvo, da naj se prostovoljno javi za Španijo. Javilo se jih je nekaj. Če so že odšli ne vem.

Druge stvari pa veš najbrž već kakor jaz.

Kakor vidimo so po vsej Italiji nabirali med vojaštvom, ki služi redni rok, takozvane prostovoljce in jih skušali pridobiti za borbo v Španiji. S tem smo dobili potrdilo o tem iz najbolj izvršne strani.

PRILOŽILI SMO ČEKOVNE UPLATNICE

pa molimo cijenjene pretplatnike da se s njima posluže i da nam dostave dužnu pretplatu. Oni pretplatnici koji su podmirili cijelu prošlu godinu neka nam dostave barem jedan dio pretplate za tekuću godinu, a oni koji imaju sve u redu neka spremlje uplatnice za drugi put.

Već svršava prvi mjesec ove godine, pa molimo cijenjene pretplatnike da to uvažavaju.

UPRAVA »ISTRE«

NEMŠKA ZVEZA ZA NACIONALNO POMIRENJE EVROPE

JUGOSLOVANSKI NEMCI SO PROTI NOVI ZVEZI

Kakor poroča novosadski »Deutsches Volksblatt« od 17. januara t. l. se je prav tisti dan vršil na Dunaju ustanovni zbor nove organizacije, ki si je nadela naslov: »Nemška zveza za nacionalno pomirenje Evrope.« (Deutscher Verband zur nationalen Befriedung Europas). Njena naloga je, da

»združi vse elemente, ki se zavedajo svoje odgovornosti in so razsodni, k polzkusu, da konstruktivno rešijo nacionalni problem in tako ustvarijo smernice, ki lahko služijo za pomirenje Evrope in za zavarovanje zapadnoevropske kulture.«

Poziv na ustanovni zbor je med drugimi podpisal tudi profesor Dr. Paul Schlemann iz Rige, dosedanji podpredsednik evropskih manjšinskih kongresov.

»Deutsches Volksblatt« ostro nastopa proti novi zvezi, češ da se z njo samo razdružijo nemške skupine v Evropi in da se tako njihova moč hote ali nehoti oslabi.

V nedeljo 24 t. m. je izšel drug članek v »Deutsches Volksblattu«, ki pravi, da so jugoslovanski Nemci proti novi zvezi zato, ker je očitno naperjena proti nac-socialistom.

TRŽAČAN PIERO JACCHIA JE PADEL NA ŠPANSKEM

S SMRTJO JE ODKUPIL GREH KI GA JE VEDNO PEKEL

»Giustizia e Libertà« poroča, da je pri zadnjih bojih pred Madridom padel na strani takozvanega Garibaldijevega bataljona, ki se bori za vladno stranko, tudi nekdanji profesor v Trstu, italijanski pesnik Piero Jacchia.

Profesor Jacchia ni neznan tržaškim Slovincem. Saj je bil on vodja fašistične tolpe, ki je v noči od pustnega torka na pepelnico sredo leta 1922 udril v tiskarno »Edinost« in jo grozovito razdejati. Bilo je okoli druge ure po polnoči. — Uredniki so bili že zapustili tiskarno. Tiskarji pa so bili pravkar končali svoje delo in so se brali v neki sobi, da v prijateljskem krogu ob kozarcu vina praznujejo pust. Ko je šel tiskarniški sluga po vino in je odprl hišna vrata, je stopil pred njega mladenič in naprl nanj revolver. Za njim je udrila večja skupina fašistov v hišo in se tiho priplazila v tiskarno in presenetila zbrane tiskarje. Eden izmed fašistov, ki je imel velik nož v rokah, je oklofutal nekega tiskarja. Tedaj pa je stopil k njemu vodja napadalcev, prof. Jacchia, in ga ozmerjal, da je grdo delavce pretepati. Medtem ko so se drugi razpršili po vseh tiskarskih prostorih in tam vršili svoje barbarsko delo, je stal Jacchia na straži pred vrati sobe, v kateri so bili zbrani tiskarji. V vsaki roki je držal revolver. Nihče od prisotnih se ni smel ganiti. Po razdejanju so zapustili tiskarno, ne da bi jih varnostni organi ustavili. Vršila se je sicer pozneje preiskava, toda nihče ni bil pozvan na odgovornost. Jacchia je očitno v vrsti napadalcev na slovenske domove častna izjema. — Kajti dočim drugi uživajo danes največje časti in materialne dobrine za svoje vandalično postopanje, se je Jacchia ob Matteottijevem procesu odrekal fašizmu in okusil vse težkoče političnega preganjenja in emigranta Avgusta meseca preteklega leta pa je, kljub temu da je bil že

v 54. letu starosti, vstopil med prostovoljce, ki branijo Madrid, češ »da se mora pokoriti za fašistični greh, ki ni sicer od večeraj, ki pa ga čim dalje bolj peče«. Resnično je opral s sebe fašistični madež z junaško smrtjo v boju proti samemu fašizmu.

ZOPET OBSODBE RADI PREKORAČENJA MEJE

Gorica, jan. 1937. — Goriški tribunal je radi nedovoljenega prekoračenja meje obsodil 27 letnega Josipa Konjedića od Mihaela iz Deskel, 26 letnega Ladislava Jakončiča od Antona iz Košane in 28 letnega Petra Šimšiča od Antona iz Naborjeta, a bivajočega v Desklah, vsakega na 3 mesece zapore in 2000 lir globe.

Obsojena, ker sta se odtegnila vojaškemu naboru

Gorica, januara 1937 (Agis). — Josip Švagelj, star 25 let iz Stanjeva na Krasu je bil obsojen na 6 mesecev zapore pogojno, ker se ni javil k naboru. Radi istega je bil obsojen Anton Persič star 24 let na 2 meseca zapore

JUGOSLOVENSKO-BUGARSKI SPORAZUM

U Beogradu je potpisan ugovor između Jugoslavije i Bugarske o vječnom i nenarušivom prijateljstvu. Za Jugoslaviju je ugovor potpisao dr. Milan Stojadinović, a za Bugarsku dr. Georgi Kjoselvanov, koji je vrlo svečano dočekan u Beogradu.

Talijanska štampa se do sada suzdržava od svih komentara, jedino bilježi neke glasove (rijetke) francuske štampe, koja je zabrinuta radi toga za francuski utjecaj na Balkanu.

Neki njemački listovi pišu tim povodom da će iza sklapanja tog pakta interes Jugoslavije biti više okrenuti na istok i Egejskom moru i da će time za teznutost na Jadranu popustiti.

Sva ostala svjetska štampa pozdravlja sklapanje tog pakta koji je akt od ogromne važnosti za mir na Balkanu i put za srdačnu vezu između dva bratstva naroda.

Zašto su fašistički iredentisti protiv sporazuma s Jugoslavijom

U broju od 9. januara zadarski »San Marco« donosi ovaj vrlo karakterističan članak:

»Zagrebačke »Novosti« komentarišu krvave španske događaje i donose jedno mišljenje, koje će vjerovatno da interesuje one, koji iz bližega prate dopise Marija Nordia i pravac našeg lista »San Marco«. »Novosti« pišu: što se tiče zasebnih interesa Jugoslavije, g. Eden je tačno definisao ovo pitanje odgovorajući na jednu interpelaciju u Gornjem domu i izjavivši, da su jugoslovenski interesi u toku talijansko-engljskih pregovora bili ispitani i obezbjeđeni. Italija se odriče bilo kakvih ciljeva u Španiji i Maloj Aziji, odriče se bilo kakvog iredentizma na dalmatinskoj obali, jednom riječju: odriče se bilo kakve teritorijalne okupacije na obalama Sredozemnog mora.

Ovaj članak donosi »San Marco« pod naslovom: »Talijanski iredentizam u Dalmaciji i g. Nordio«.

FAŠISTA ZAPALIO KUĆU I ŠTALU NAŠEM ČOVJEKU

Golac, januara 1937. Jedan naš renegat zapalio je neke noći kuću i štalu Gojaka Antonu zvanom Fražić. Kuća i štala je izgorila do temelja, a i sve što je imao u kući. Tog renegata, Jurišević Franju zvanog Cepčev, karabinjeri su uhapsili, ali su ga malo iza toga pustili. Jurišević je izjavio, kao što smo obavijestili, da je zapalio kuću i štalu Gojaku radi toga što je Gojak, navodno, velik protivnik fašista i da se kod njega sakupljaju antifašistički elementi.

Gojak nije bio osiguran, pa trpi veliku štetu. U selu se bila povela akcija da se sakupljaju milodari za pogorelog Gojaka, ali je nekima palikuća Jurišević izjavio da će i one koji budu pomagali Gojaka zadesiti ista sudbina.

Taj isti Jurišević je već pred godinu i pol bio podmetnuo vatru pod četiri kuće naših ljudi, ali ni za taj zločin mu se nije ništa dogodilo, navodno radi toga što nije bilo dokaza.

Sela u Istri bez svećenika

Zejanje, januara 1935. Već nekoliko godina mi nemamo svećenika u župi. Više puta smo tražili, ali uzalud. Ove zime je, na primjer, umrla jedna starica u našem selu. Svećenik iz Vodice nije mogao doći radi ružnog vremena, a karabinjeri nisu dozvolili da je zakopamo bez svećenika. Baš nas je ovaj slučaj potaknuo da se sporazumijemo sa Muncima, i da zajedno pošaljemo jednu pretstavku na više vlasti tražeći svećenika.

Radi demonstrativnog napuštanja crkve na Novu godinu u Vodicama, pokrajinska vlast kažnjava ljude oduzimanjem zimske pomoći

Vodice, januara 1937. Ove godine je bila slaba ljetina, a i u najboljim godinama Čičarija ne može da daje kruh za sve stanovnike. Mi smo ove godine, radi vrlo slabe ljetine, bili napravili molbu da nam se daje neka pomoć u naravi.

Molba je sada riješena tako da se najsiromašnijima daje brašna i kukuruza, ali prefektura na Rijeci je naredila našoj općini da nam ne smije davati tu hranu besplatno radi toga što je narod na Novu godinu demonstrativno napustio crkvu kada je bio čitan dekret o zabrani našega jezika u crkvi, već da mora naplaćivati od naroda jednu liru i 75 centezima za kg brašna. Narod nije tada htio da uzme tu hranu, nešto radi pomanjkanja novaca, a nešto opet iz protesta na takove odluke. Bojeći se većih nemira, poslali su u naše selo karabinjeri, koji su se nastanili u školi u stanu učitelja. Tako smo mjesto zimske pomoći dobili u selo karabinjere.

BLAZNO IZKORIŠČEVANJE PREMAGOKOPNIH LEŽIŠĆ V ISTRI

Hrvatska republika v Istri 1921. leta — Nova vas za rudarje „Arsa“

Italija sama ni imela pred svetovno vojno nobenega pomenbe vrednega ležišča premoga, ako ne u poštujemo manj vrednega lignita. Radi tega je ob zaključku svetovne vojne s posebnim pohlepom gledala na trboveljsko premagokopno ozemlje. Zadovoljiti pa se je morala z razmeroma skromnim ležiščem premoga ob Raši v jugovzhodni Istri, ki pa v predvojni dobi radi svoje kakovosti ni bil posebno cenjen. Če je bila Italija zadovoljna s pridobitvijo raške doline, se niso razveselili novega gospodarja domači delavci. O tem pričajo dejstva, da je

v prvi polovici 1921. v Krpanu in okolici obstajala prava hrvatska republika, v ozemlju raškega premagokopnika katero so Italijani mogli zatreti le z močno vojaško silo. Rudarji so se bili polastili vse oblasti v vsem ozemlju.

Zasedli so vse dohode v rudnike, vsa poslopja, skladišča in urade premagokopne družbe. Postavili so oborožene straže na vseh cestnih križiščih in tako nadzorovali vse ozemlje do Lindara. Organi okupacijskih oblasti so se smeli kretati v tem ozemlju le s posebnimi propustnicami hrvatskih rudarjev. Ko je v onih dneh vojaška oblast s pomočjo fašistov zatrla »revolucijo« v Krnici, je italijanska vlada pod pritiskom pazinskega fašja poslala tudi nad »Labinsko republiko« vojaško silo. Po kopnem so se bližale pehotne čete, njim se je pridružil močan oddelek financiarjev s strojnimi pod poveljstvom polkovnika Barberisa. Od morske strani pa sta priplule v Raško drago dve vojne ladji. Manjša ladja, namreč torpedni lovec »Stocco« je tudi pristala in izkrcala večje število mornarjev. Po hudem boju, ki je zahteval na strani rudarjev tri, na strani vojakov pa dve smrtni žrtvi ter veliko število ranjencev je vojaštvo zasedlo rudnike.

Po začetku vojne z Abesinijo je Italija

spričo sankcij, ki so ji skoro popotoma zaprli uvoz premoga, posvetila posebno pažnjo premagokopom v labinskem okolišu, da bi tako tudi glede premoga dosegla popolno avtarhijo.

Prvič so začeli kopati premog v labinskem okolišu leta 1626, toda o sistematičnem izkoriščanju teh ležišč smemo govoriti šele po letu 1837, ko so prešla v last »Privilegirane jadranske družbe za Istro in Dalmacijo«. Nov razmah je prineslo leto 1881, ko je tudi raške premagokope prevzela Trboveljska družba. Po svetovni vojni se je storila nova družba pod imenom »Società anonima Arsa«. O razmahu premagokopa pričajo najboljše število rudarjev: leta 1868 jih je bilo 500, leta 1900. 1500, danes pa že okoli 5000.

Leta 1935. je znašala letna produkcija 300.000 ton, v drugi polovici 1936. so kopali že povprečno po 60.000 ton na mesec in sedaj govorijo že o 100.000 ton na mesec. Z novo opremo in stroji, pa imajo rudniki sedaj kapaciteto letno 3 milijone ton.

Važnost raških rudnikov je hotel še posebno poudariti sam Mussolini s svojim lanskim obiskom.

Njegov obisk je veljal tudi novi delavski vasi, ki se je tedaj že gradila in bi naj nudila sreho kakim 4000 rudarjem. Vas bo imela okoli sto hiš, ki stoje vse ob cesti v dolžini enega kilometra. Skoro vsa poslopja so že pokrita, v nekaterih so že stanivalci, slavnostna otvoritev pa bo šele pohladi.

Z nove naselbine pa se je zgodil neljub incident. Ko je bil lani Mussolini v snujoči se vasi, jo je krstil za »Liburnio«, kakor so tedaj tudi premog splošno imenovali liburnijski premog. Pa se je oglasil Camillo de Franceschi in z dolgim člankom v »Popolu di Trieste« dokazoval, da se utegne s

tem izrazom poudarjati, da Labin in Plomin ne spada k Istri in s tem Italiji, temveč da tvorita še vedno bistven del Liburnije, kakor za časa rimskega imperija. Po njegovem mnenju pa Liburnija ni bila nikdar Istra in radi tega tudi ne Italija. Istrskim Italijanom da je bilo ime »Liburnija« vedno sovražno in tuje. Radi tega da so si omislili tudi novo ime za reško pokrajino »Carnaro«. Zato je de Franceschi nastopil proti imenu, ki se je dalo novi naselbini in tudi proti označbi »liburnijski premog« za črni premog, ki se koplje v raški dolini. S svojim predlogom je imel očitno uspeh kajti, ko si je letos sredi januarja minister za korporacije Lantini ogledal premagokope v Istri, ni obiskal nove vasi »Liburnia«, temveč vas »Arsa«.

Kakor kaže, pa tudi ležišča na Labinščini ne zadoščajo še potrebam Italije. Radi tega iščejo tudi po drugih krajih Istre morebitne premagokopne plasti. Posebno aktivna je v tem pogledu A. C. I. (Azienda carboni italiani), ki preiskuje obsežnejši pas pri Sičjolah med Portorožem in Kaštelom. Raziskovanje, ki se vrši z najmodernejšimi pripravami, je projektirano za dobo najmanj dveh let. Baje so dosedanjim rezultati dokaj povoljni. Tako vsaj so pričali ministru za korporacije, ki si je ogledal tudi te naprave.

Poleg tega pa so začeli na novo, toda takrat zelo širokopotezno, raziskovati premagokopna ležišča okoli Rodika. Tudi na ozemlju okoli Plomina so že na več mestih navrtali zemljo. Težko je že sedaj soditi o uspehu. Že pred vojno je bil marsikateri polzku, toda skoro vsi so se končali dokaj žalostno. Medtem pa so tehnična sredstva napredovala in Italija ima spričo dejstva, da so to skoro edini premagokopi, največji interes, da jih izkorišča. Morda bo tudi v tem primeru obveljal naš izrek »Sila kola lomí.«

GORIŠKA KVESTURA STALNO ZASLEDUJE NAŠE LJUDI

Polde Kemperle, bivši urednik »Goriške Straže«, je stalno zasledovan

Gorica, januarja 1937. (Agi). — Znano je, da goriška kvestura stalno zasleduje slovenske inteligente v Gorici in okolici. V zadnjem času se opaža, da je v svojem zasledovanju intenzivnejša in da je postrila postopanje proti našim ljudem, kar dokazujejo tudi različni dogodki. Marsikak slučaj opravičujejo tako, da mečejo krivdo na neuradne osebe in jih pripisujejo privatni inicijativi, vendar jim tega nihče ne verjame. Med številnimi drugimi našimi ljudmi v Gorici je stalno zasledovan tudi bivši urednik »Goriške Straže« Polde Kemperle.

Pred kratkim ga je obiskal oče, priletel

možakar, ki je prišel iz Tolminskega po opravkih v Gorico. Pri odhodu ga je Kemperle spremil do postaje. Ko se je od njega poslovil, so starčka obkolili policijski agenti in zahtevali od njega pojasnila, zakaj se druži s tem nevarnim človekom. Starček, ki ne zna italijansko, je s težavo ugotovil kaj hočejo od njega, se razburil in jim povedal nekaj krepkih in poštenih, deloma v slovenskem, deloma v nemškem jeziku tako, da so ga končno pustili, da je odpoval proti domu. — Tako je pri nas! Kmalu ne bodo več smeli starši obiskovati svojih otrok in obratno, ker je postopanje italijanskih oblasti napram našim ljudem vsak dan bolj neznosno.

STRAHOVANJE LJUDI V VREMSKI DOLINI

Po zgradbi nove karabinerske postaje je pričelo tudi med nami nasilje

Postojna, 15. januarja 1937. (Agi). — Kakor je znano so lansko leto zgradili tudi v Britofu, v Vremski dolini, krasno karabinersko postajo. To zgradbo so blagoslovili z velikimi svečanostmi, ki se jih je moralo vdeležiti vse ljudstvo. Po tej svečani blagoslovitvi pa do danes se je izvršilo v zvezi s tem, v doslej razmeroma mirni dolini, že mnogo nasilj, ki so jih zagrešili karabinerji. Že v kratkem času odkar so tu, so mnoge ljudi pretepli, zaprli in jim na druge načine zagrenili že marsikakšno urico v tem težkem življenju. Do sedaj so ljudje mirno lovili ribe in nihče jih ni motil.

Odkar so pa tu karabinerji, slede dan za dnem vsled tega težke kazni in pretepanja. Ljudje so nekoliko preplašeni radi takih postopkov. Tudi po hišah radi stikajo s pretvezo da iščejo jajca, v resnici pa iščejo žganje, caharin in slično. Baje je nekdo ovadil da ljudje kuhajo žganje, kar je v Italiji zelo strogo kažnjivo. Ljudstvo se zelo zgraža nad izdajalci in samo iščejo pravega krivca, da se maščujejo, ker jim brez potrebe prizadeja sitnosti. Zgodilo pa se je tudi, da so bili sami karabinerji ugnani od ljudi, in so čisto skupili marsikako bunko, ker so vtikali nos kamor jim ni bilo treba.

STROGE NAREDBE O SASTAJANJU U ISTARSKIM SELIMA

Vodice, januara 1937. U vezi posljednjih događaja kod nas i uzbudjenja koje vlada radi sakupljanja dobrovoljaca i novaca za Španiju, kao i radi izbacivanja našeg jezika iz crkava, prefektura je izdala strogu naredbu našem seoskom starješini da ne smije sazivati ljude na nikakove dogovore bez dozvole. Do sada je seoski starješina mogao sazivati ljude na razgovor radi seoskih poslova, ali sada neće to smjeti ako ne budu karabinjeri prisutni.

Neki dan je policijski komesar iz Podgrada pozvao nekoliko vidjenijih ljudi u gostionu kod Hrvatina. Počeo ih je ispitivati zašto su takovi protivnici fašizma, a na to mu je jedan seljak, Ribarić Ivan zvan Lik, izjavio da narod nema kruha i da je zlo da gore ne može biti. Na to se komesar razljutio i vikao na ljude da im ni u Jugoslaviji ne bi bilo bolje, a na to mu je jedan izjavio da u Jugoslaviji ne bi bili

barem kruha gladni. Tog čovjeka su uhapsili na licu mjesta, ali su ga malo iza toga pustili.

ZAŠTO SU BILI 9 MJESECI U ZATVORU BRAĆA ŠTENBERGER I VRBEC ANTON

Vrbovo, januara 1937. Lanjske godine smo bili javili o hapšenju braće Andrije i Josipa Štenberger iz Vrbova i Josipa Vrbeca. Oni su se sada vratili iz zatvora. Bili su zatvoreni cijelih devet mjeseci radi toga što su lanjske godine na Rijeci kod mosta bili prisutni kada je jedan mladić iz Istre utekao preko mosta i pri tome udario jednog brigadira koji mu je to htio sprječiti, tako jako, da je brigadir pao okrvavljen na zemlju. Oni su, navodno, to pričali naokolo, pa su radi toga morali odsjediti cijelih devet mjeseci u zatvoru.

Urbani se kroavo ruga...

FRANCESCO BEVK

I MORTI RITORNANO (MRTVI SE VRAČAJU)

1935
BIBLIOTECA EDITORIALE GORIZIANA - GORIZIA

Poznat Umberto Urbanac—Urbani napisao je u »Piccolo della Sera« prikaz talijansko-slovenskog rječnika Androvičevog. — Na jednom mjestu toga prikaza kaže Urbani:

»Slovenski jezik govori jedva 2 milijuna stanovnika, ali se taj jezik ponosi sa svojom literaturom i kulturom starom nekoliko stoljeća«. A dalje kaže ove karakteristične riječi:

»Može se kazati da su Talijani uzeli pod svoje okrilje taj mali slovenski narod i direktno su pridonijeli razvijanju njegove kulture«

Šta misli g. Urbani, što su to pridonijeli Talijani razvijanju slovenske kulture?

Možda škole?

Možda kulturna društva?

Ili Narodne domove?

A možda novine: Edinost, Gorišku Stražu itd.

Ne pitamo dalje. Donosimo, za sva pitanja zajedno, sliku naslovne strane slovenskog romana Franceta Bevka.

HOČEMO DUČEJA NA KRAS«

Tako so naučili naše otroke, da so vpili o prilici takozvane »befane«, ki naj bi bil nekak »Miklavž« in ko so delili po šolah darove. V nekaterih vaseh se je vdeležil ceremonij tudi prosluli tajnik fašista za Tržaško Grazioli in osebno delil darove. Tako je v Trebach in Gropadi bil sprejet od slovenskih otrok s ital. zastavicami in ki so peli italijanske pesmi ter recitirali italijanske verzice. Zahvalila se je Grazioliju in po njem Dučeju v imenu mater neka Valerija Gregoris (Gregorič?). Delili so otrokom predvsem sladkarije, pa tudi nekaj oblačil. — Agis.

PISMO IZ PULE O POMERU I POMERCIMA; O »SKUTARIMA« I ALFREDU ŠAŠEKU I JOŠ NEKIM STVARIMA

Pula, januara 1937. — Kada je ono pred jedan decenij bio u Pomeru izbio onaj veliki rat između porodice »Skutarie i ostalih porodica u Pomeru, bila je to meka kriva smrti pok. Matesina, ondašnjeg općinskog delegata. Pomerci su se bili oduprli tiraniji »skutarskog« despotizma i zajednički zahitjivali od puljskog načelnika, da im po smrti tog starog despota dade svog zastupnika iz neke druge porodice.

Da se ne upuštamo u ondašnje polemike između tih porodica, puljski načelnik je bio udovoljio želji zahtjevača i za svog općinskog delegata za Pomer je bio imenovao nekog »Tonelu« iz Pomeru. Eto ti rata u Pomeru. Dva fašista su se bila pojavila u Pomeru. Stari fašisti pok. Matesina i novi fašisti gosp. »Tonelle«.

»Kavaljer« Zuccon, sin pok. mutikaše, Matesina, da se njihova porodica opet dočepa vlasti, optužio je fašiste gosp. »Tonelle«, da su oni Jugoslaveni i pod formom fašista osnovali neku vrst jugoslavenske čitaonice. Za vrijeme novog fašista, koji je trajao nekih šest mjeseci, lokal t. j. gostionica prijašnjeg fašista (koje su vlasnici djeca pok. Matesina), bila je od strane Pomeraca bojkotirana. To je peklo najviše porodicu »Skutare« i povodom tog bojkota je bio izbio taj rat. S tim lažnim izjavama »Skutare« su se dočepali opet svoje vlasti.

Izgleda, da će kroz nekoliko dana biti u Pomeru ponovo revolucija. Doduše štitimo u svjetskoj revoluciji, ali ova u Pomeru će biti svakako manje prirode.

Tu revoluciju će promprovokovati osnutak »Dopolavora« u Pomeru. Kad bi se to »Dopolavoro« osnovalo kod »Skutare« porodice, stvar bi bila jasna kao sunce. Ali se to društvo osniva kod Radislava Zuccona (Cotičinoga), a snabdjevati će to »Dopolavoro« hranom i vinom sestra Radislava, koja ima u Pomeru vinogradi i trgovinu jestivom. I eto iznova bojkot za »Skutare«.

Kako će to gledati kavaljer Zuccon, bračkorastavan, onaj Zuccon, koji je za vrijeme fašističke revolucije u Pazinu odveo učitelja hrvatske škole pok. Ladavca u tamno podzemlje i prisilio ga da mu ljubi cipele? Sto će na to njegov brat učitelj, ženoubitca i zlostavljač naših ljudi? Oni će opet optuživati da je to neko jugoslavensko društvo dok ga rastvore — i sve u svoju vlastitu korist.

»Dopolavoro« u Pomeru će se zvati »Alfredo Šašek«. Alfredo Šašek je bio fašista i k tomu još i žrtva. Ubili su ga u Puli. Taj Šašek je nekada šetao kroz puljski korzo crvenom vrpcom na štapi. Kasnije je od crvene stvorio crnu — a suršio je kao kavgadžija i izazivač — ubijen je. U času kad su ga ubili imao je slučajno crnu vrpku i crnu košulju i tobože postao — žrtva.

Pri svečanom otvorenju te kulturne ustanove će gosp. Bergami iz Taranta koji je sada oženjen u Pomeru, (inače kažnjavan više puta za krađu i osuđivan na prisilan rad), održati svečani govor. Trebalo bi da tom zgodom iznese mladeži na vidjelo svoja djela, a i djela Alfreda Šaška. A kada bude išao propagirati osnivanje još nekog »Dopolavora« po selima na Puljštini, neka iznese i djela Mije Oravića iz Valture, koji je također »žrtva« poput Šaška, i kojemu je posvećena škola u Lobarici. A i poneki »Dopolavoro« će nositi »slavno« ime Mije Oravića.

Zucconi, Šašeci, Bergami, Oravići — oni »odgačaju« našu omladinu. Oni su primjeri i vodje. Ali — ali — »iz vrazjega jaja ne može izći nikad boži petešić«, kaže stara pomerska poslovnica.

SLOVENSKIM FANTOM JEMLJEJO IZKAZNICE FAŠISTIČNIH ORGANIZACIJ

Gorica, januara 1937 (Agis). — Fašistično tajništvo je odvelo legitimacije fašističke stranke sledećim našim mladeničem u Goriški pokrajini: Arčonu Viktorju iz Gorice, »ker ne poseduje lastnosti ki sestavljajo tradicionalen fašistični duh«. Starcu Avgustu iz Stanjele, »ker je sovražan režimu in Italije«, Jugu Vergiliju iz Gorice, »ker je aroganten, prepotenten in brez discipline«, Merviju Oskarju, »ker ni plačal članarine, čeprav bi jo lahko, ter se je poleg tega slabo opravičilo, Mozetiču Viktorju »ker ni plačal članarine«. Gaetu Edvardu iz Vipave, »ker ni razumel nalog državljanu, zlasti ne fašista«, Modrijanu Mateju iz Komna iz istih razlogov itd. Pripricani smo, da tem mladeničem ne bo mnogo žal za to, ker so zgubili izkaznice vsled prestopkov ki so jim naprtenj.

TEŠKO EKONOMSKO STANJE U ITALIJI

Rim, 18 januara. Tajnik fašističke stranke upravo je okružnicu svim pokrajinskim tajnicima stranke u kojoj poziva da poostre kontrolu protiv svih trgovaca, industrijalaca i kućevlasnika, koji se ne pokoravaju odredbama o određivanju cijena pa da pri tome osobito pripaze kako bi cijene živežnim namirnicama koje su u posljednje vrijeme poskočile zbog toga što se mnoge od tih namirnica koje se uvoze iz inozemstva bile održane na onoj visini, koja je nepodnošiva konzumentima.

Obupen položaj našeg kmeta

Tihotapstvo — socijalno in gospodarsko zlo obmejnih krajev

Postojna, januara 1937 (Agis). — Obmejno časopisje dan za dnem prinaša cele stolpece o velikih kaznih izrečenih nad tihotapci. Tako se je pojavilo to vprašanje za obmejne kraje, ki žive v zelo velikem pomanjkanju, kot veliko zlo v vseh ozirih. Sicer je res, da se je tihotapstvo ob meji od nekad vršilo povsod in da tega ni mogoče popolnoma nikjer zatreti, toda pomen, ki ga ima v tem slučaju je treba razlagati popolnoma drugače. Tihotapstvo je zajelo skoro vse sloje ob meji, ter postalo za večino ljudi nov vir zaslužka. Skoro nemogoče si je predstavljati, da bi človek ob meji iskal rešitve iz obupnega gospodarskega položaja na drug način kakor s tihotapstvom. Vse posledice v moralnem, v socialnem in vzgojnem oziru, ki izvirajo iz tega se danes še ne dajo popisati. Omenimo le lahko, da se peča-jo s tem tihotapstvom ne le starejši,

ampak da se poslužujejo tudi mladoletnikov in celo otrok za tako nevarne posle. Na drugi strani pa oblasti zatirajo to pojavu popolnoma napačno s tem, da ljudi kaznujejo z denarnimi kazni, ki gredo v tisoče lir ter jih s tem neposredno slijo, da se zopet vržejo v tihotapstvo če hočejo plačati denarne globe. Zlasti so prizadeti kraji okoli Idrije, kjer vjamajo največ tihotapecev, pa bodisi italijanskih ali jugoslovanskih državljanov. Zlasti mnogo žensk iz obmejnih krajev se peča s tihotapstvom in je med aretiranci relativno največ žensk ter starejših moških, ki ne morejo opravljati kakih težjih gospodarskih del, ter so tudi oblastem manj sumljivi. Problem tihotapstva je za naše ljudstvo izredno težak in treba bo iskati rešitve iz njega, ki mu je pa fašizem ne more dati. Potrebne so temeljite spremembe v gospodarskem, političnem in socialnem pogle-

du. Vsega tega pa od fašizma nismo in nikdar ne bomo pričakali. Saj je dose-daj delal le na to, da nas s svojo imperijalistično politiko popolnoma uniči, nam je odvel lepa polja in gozdove za utrdbe, nas obdavčilo do skrajnosti, ter nam onemogočilo splon vsako gospodar-sko gibanje.

STEVILNE ARETACIJE RADI TIHOTAPSTVA

Postojna, januara 1937. (Agis). — Pri Godoviču so bili aretirani ker so prekorčili mejo radi tihotapstva: Ana Čuk, Marija Čuk, Marija Habe in Ana Habe, Antonija Leskovec in Antonija Mikluš, Ivana Nagode in Ivana Rupnik, Josipina Suligoj, Alojzji Kolaric, star 64 let in Franc Drol, star 38 let pa sta bila aretirana na cesti Grahovo. Alojzji Krušol iz Hotederšice je bil prijet pri Gržah ter je jugoslovanski državljan.

VELIK UDAREC ZA NAŠE KMETE V OKOLICI CERKNEGA

Zaplemba ogromnih množin suhih sliv

Sv. Lucija, januara 1937 (Agis). — Naši kmetje preživljajo teške čase. V tej splošni krizi si pomagajo kakor vejo in znajo, da preživljajo sebe in svoje družine. Domača zemlja jim ne da toliko, da bi se prehranili četudi delajo trdo in obdelujejo vsak rodoviten košček zemlje. Veliki davki in druge dajatve jih tako obremenjujejo, da jih slijo za zaslužkom. Zaslužek je danes zanje zelo redak in če je, je majhen, zato se bavi-jo s tihotapstvom iz Jugoslavije. Na drugi strani pa jih draginja živil in vsakdanjih potrebščin sili v to, da si jih nabavljajo na jugoslovanski strani. Obnemem tudi tihotapijo z živili, kar je sicer zvezano z velikim rizikom, mnogo-krat pa tudi življenje tihotapca postavljen na kocko. Letošnje jesen so na-

bavljali v Jugoslaviji, deloma z vednostjo obmejnih stražnikov, deloma za hrbotom teh, suhe slive, jih prodajali ali pa hranili doma in počasi pošiljali naprej v notranjost. Tihotapstvo s slivami je zavzelo baje zelo velik obseg. Nekega dne so po nalogu oblasti ustavili in pregledali vse tovorne vozove na cesti iz Cerknega proti Sv. Luciji. Zaplenili so ogromne množine suhih sliv, ki so bile ali pretihotapljene čez mejo ali nabavljene predpisnim putem, ter jih odvze-li lastnikom. Vsa posredovanja, prošnje in dokazovanja so bila zaman. Zdi se, da je bil ta ukrep izdan na neko ova-dbo. — Naši kmetje so pri tem utrpeli veliko škodo, zlasti nekateri, ki so vlo-žili v blago ves svoj težko prislužen in prihranjen denar.

NEMŠKA REVIIJA »DEUTSCHE ARBEIT« POROČA O PREGANJANJU JUŽNOTIROLCEV

Značilno za razmere, v katerih živi nemška manjšina v Italiji, je naslednje poročilo, ki ga prinaša nemška revija »Deutsche Arbeit« iz Prage v svoji ja-nuarski številki:

»Več listov je v zadnjem času objavilo vest, da je zasebni pouk nemščine na Južnem Tirolskem formalno steer strogo prepovedan, da ga pa oblasti vendar na tihem dopuščajo. Ta vest neodgovarja resnici, pač pa je res, da oblasti slejkoprej preganjajo vsako poučavanje nemščine na domu. Nova odredba, ki je izšla v maju leta 1934 in ki naj bi bila prinesla olajšave v tem pogledu, ni prinesla nikakega zboljšanja, marveč se je položaj celo poslabšal, kar dokazuje dejstvo, da so kazni, ki so bile odmerjene v tem času radi nepooblaščenega pouka nemščine, znatno bolj stroge. Dočim so prejšnja leta italijanske oblasti kaznovale takšne prestopke z globami v znesku 50, 100 ali največ 250 lir, je sedaj najmanjša kazen globa 1000 lir. Kolikor je znano, so bile v letu 1936 kazni naslednje:

Leitner Jožefa v Vilnössu (20 aprila 1936), globa 2075 lir; Spechtenhauser Zita v Brunecku (29 aprila 1936), globa 1000 lir in dve leti policijskega nadzorstva; Brugger Lovrenc v St. Lorenzenu (30 aprila 1936), globa 1000 lir; Padöller Marija v Deutschnofenu (30 aprila 1936), globa 500 lir in dve leti policijskega nadzorstva; Menardi Antonija v Malsu (v poletju 1936), tri tedne zapora. Leitner Jožefa je morala, ker ni mogla plačati globe, odsediti 2 meseca in 4 dni zapora.

Ugotovitve nemške revije so zanimive in poučne, ker dokazujejo, kakšne koristi in ugodnosti je prineslo nemški manjšini v Italiji zblizanje in večletno prijateljstvo med Italijo in Avstrijo, odnosno v zadnjem času politično sodelovanje in prijateljstvo med Italijo in Nemčijo.

PREMETAČINA KOD MAJKE POKOJNOG IVANA JURISEVIČA

Vodice, januara 1937. Kod majke pokojnog Ivana Juriseviča kojega su na onako divljački način ubili u tršćanskom zatvoru 18 novembra 1933, izvršili su ovih dana premetačinu tražeći pisma od drugog sina iz Jugoslavije. Nisu joj ništa našli, nego u uglu jednog rupca zamotanih 20 srebrnih jugoslovenskih dinara. To su joj oduzeli i nisu joj vratili usprkos toga što ih je plaćajući molila da joj to vrate, jer da joj je to draga uspomena.

RATNIČKA MANIFESTACIJA TALIJANA U SPLITU

U prostorijama talijanskog konzulata u Splitu predao je talijanski konzul, 5 januara, svim splitskim dobrovoljcima u abesinskom ratu društvene legitimacije Udruženja ratnih dobrovoljaca iz svjetskog rata.

NOVA HIDROELEKTRIČNA CENTRALA OB SREDNJI SOČI

Trst, jan. 1937. — V Julijski Kraji ni so bile doslej samo manjše električne centrale, in sicer toliko kalorične kakor hidroelektrične. V glavnem pa so dobavljale in dobavljajo še vedno Julijski Kraji električno energijo velike centrale ob hudourniku Cellina in ob reki Plavi. Sedaj pa je Jadranska električna družba (Societa adriatica di Electricità S. A. D. E.) dobila dovoljenje, da zgradi prvo veliko hidroelektrično centralo ob srednjem toku Soče. Ta centrala bo le prva izmed več central, ki so projektirane ob Soči med Kobaridom in Gorico.

Za novo centralo bodo zajezili Sočo pri Selu južno od Sv. Lucije, centrala sama pa bo stala v Dobarju. Višinska razlika bo znašala okoli 50 metrov. Ob jezu se bo stvorilo jezero, dolgo kakih 8 km, ki bo držalo prilično 9 milijonov kubičnih metrov vode. Od tega umetnega jezera se bo otekala voda po podzemskem predoru, dolgem 4 km, do centrale v Dobarju. Računa se s tem, da bo lahko otekalo po cevi do 90 kubičnih metrov na sekundo. Turbine, ki bodo izkoriščale vodni padec, in generatorji bodo pod zemljo. Installirali bodo tri turbo-generatorje z efektom 50 tisoč konjskih sil. Transformatorska kabina bo na prostem. V njej se bo prvotna napetost 8 tisoč voltov povišala na 130 tisoč voltov. Nova centrala se bo združila s prej imenovanimi centralami ob Cellini in Plavi ter po dobavljala tok predvsem za elektrifikacijo železnice.

S pripravljanim delom so že pričeli v juliju 1936. Sedaj se vršijo pogajanja s posestniki zemljišč od Soči od Sela do Dobarja. Računa se s tem, da bo delo trajalo tri leta in da bodo zaposlili do 4000 delavcev. Stroški so preračunjeni na 45 milijonov lir.

ZARADI ČITANJA SLOVENSKIH ČASOPISOV POZVAN NA ODGOVOR

Gorica, decembra 1936 (Agis). — Iz Šempasa poročajo, da je bil pred kratkim Ratič Franc, doma iz Šempasa pozvan od oblasti,

da se zagovarja zaradi čitanja slovenskih časopisov. Ratič je bil lansko leto konfiniran, a je po zadnji amnestiji prišel domov. Odkar je doma je stalno izpostavljen nadzorstvu znanega fašističnega zaupnika in svojega nekdanjega sošolca v Tolminu Peliconu, doma tudi iz Šempasa. Pelicon je znan zaradi svoje naklonjenosti italijanskim oblastem, in je že od vsega začetka v njihovi službi. On je kriv tudi Ratičeve konfinacije, poleg tega pa se brezštevila drugih podilj dejanj. Zato se ga vsi domačini in okoličani izogibljejo in sovražijo zlasti odkar se je raznesla vest, da je pri oblasteh padel v nemilost. Da bi si pridobil prejšnje zaupanje in naklonjenost Italijanov še bolj vneto stika za možnostmi ovadb in zasleduje zlasti one ljudi, ki ve da so zapisani pri oblasteh v črno knjigo.

MALE VESTI

— V Trstu je bila otvorena z velikimi svečanostmi nova rafinerija nafte »Aquila«. Zgrajena je v Zavljah.

— V Čičariji so odkrili 15 novih podzemskih jam, z globino od 20 do 160 metrov. Vseh je do sedaj odkritih v naših krajih 3416 podzemskih jam.

— Profesor Urbani Umberto je izdal v Zadru novo delo o jugoslovanskih piscah pod naslovom: »Scrittori jugoslavi«. V njem so kritike o Prešernu, Zupančiču, Tresiču Pavičiču (Finis reipublicae), Božji Lovriču, Mlošu Crnjanskom (Lámore in Toscana), Nedeljku Subotiču (sui colli di Roma).

— V Št. Vidu pri Vipavi je bil postavljen za tajnika fašista Comelli (Kornelj) Pavel.

— Med Prvačino in Volčami so ukradli neznanca celo 80 m telefonske žice. Vendar pa se zdi, da gre tu za sabotažo.

— V Trstu bodo zgradili posebno palačo za javna dela. Temeljni kamen je postavil v nedeljo sam Cobolli-Gigli, minister dela. Važno je poudariti, da se v naših krajih grade največ javne zgradbe vojaškega značaja.

— Dominika Krvatina iz Dragonje kod Labina napala su noću tri nepoznata čovjeka i zadala mu teže ozljede. Morao je biti prevezen u bolnicu u Pulu.

— »Berliner Tageblatt« uvjerava da je u Abesiniji sada ostalo svega 20.000 talijanskih vojnika bijelaca, 40.000 vojnika mrke kože i 120.000 radnika, koji istovremeno vrše službu milicionara.

— Učenicama nove škole u Opatiji poslao je maršal Graziani svoju sliku s potpisom.

— Ras Sejum se nalazi u Opatiji. Posjetio je Rijeku i Sušak. Možda će izvući iz toga kakovu pouku?

— U Gračišću je umro Josip Tumpić u dobi od 102 godine. Ostavio je šest sinova i 64 unuka.

— Omladina narodnih manjina u Njemačkoj dobit će posebnu organizaciju u redovima hitlerovske omladine — Hitlerjugend.

— Fašistički listovi pišu da je u Abesiniji pronadjeno zlato, srebro, platina i mnogi drugi minerali.

— U Jemenu je uhapšena talijanska naučna arheološka ekspedicija pod opuzbom da je izradjivala vojne geografske mape i da je vodila političku akciju protiv jemenske vlade.

— Mussolini će posjetiti u martu gradove sjeverne Italije. Za vrijeme boravka Mussolinija u Veneciji održat će se veliki skup talijanskih ribara sa Jadrana.

— Göring je tražio od Mussolinija da pošalje 80.000 talijanskih i njemačkih vojnika generalu Francu, javlja engleska štampa, ali je Mussolini to Göringovo traženje odbio.

— On. Basile, inspektor za fašije v inozemstvu, je prišiel v St. Sebastian in Irun. Časopisi pravijo, da je bil sprejet od domačega ljudstva z velikim navdušenjem. Ne pišejo pa, koliko je med temi navdušenci fašistov iz Italije.

— U ponedjeljak prije podne stigao je u Švicarsku tajnik fašističke stranke Starace da dodje u dodir sa švicarskim fašističkim organizacijama.

— Radiostanica će se osnovati u Sušaku. Ne treba posebno isticati važnost te stanice, ako bude zaisla osnovana.

27. jenera 1887 — God. XVIII

NAŠA SLOGA

Pred 50 godina

SUKOB TALIJANA S ABESINCIMA
Talijanske čete došle su u sukob s Abesincima u novo posjednjutoj pokrajini Massauah. Talijanski kraljević nalazi se na svom putovanju po Egiptu.

IZASLANICI BUGARSKE NARODNE SKUPŠTINE U RIMU

Izaslanici bugarske narodne skupštine bijahu u Rimu demonstrativno primljeni. Rimski novinari pripravili su deputacije svečanost, na kojoj ne bijaše nikakvih političkih govora. Članovi deputacije zahvalili su se predsjedniku društva — poznatomu Bonghi-u — izjavivši, da neće nikada zaboraviti prijateljstva, iskazana njim u Rimu. Mi smo uvjereni da će to prijateljstvo malo trajati, te da će Bugari, opametivši se, i sami uvidjeti, da je hrdjav posao bratimiti se sa protivnici Slavenstva.

FRANCEZKE ČETE NA NJEMAČKOJ GRANICI

Po njemačkih vijesti usredotočuje francuska vlada svoje čete na francusko-njemačkih granicah.

IZBORI U BUGARSKOJ

Ruske novine tvrde, da se bugarsko pitanje nemože i neće riješiti dok se nemakne sadanja regencija i nerazpišu novi izbori za bugarsku narodnu skupštinu.

JURINA I FRANINA

Franina: Neki Buban, da je silno va Pirane po istarskih Hrvatah bubnja!

Jurina: To će bit onisti, ki vaik govori, da va Istroj ni Hrvati.

Franina: Tako, zač se jih toliko boji kada jih ni?

Jurina: To bi otel i ja znat.

Eto — 1887 god. kao i 1937 — s vrlo malim razlikama. Op. ur.

Nestanak našega starine u Brodu

† TURČINOVIĆ BARTUL

Slav. Brod, januara 1937. Dne 18. januara 1935 umro je nakon kratke ali teške bolesti u svojoj 85-toj godini starosti naš starina-zemljak Turčinović Bartul.

Pokojnik je rođen u Sv. Petru u Šumi 26. srpnja 1853. godine. Bio je sin ugledne seljačke obitelji. Njegovim starijim uvijek stajali na raspoloženju narodnim prosvjediteljima i podupirali svaku akciju, koja je bila poduzeta za napredak hrvatske narodne stvari u Istri. Pokojnik uzgojen u tom duhu ostao je pobornik napretka za narodnu stvar u Istri sve do konca svoga života.

Pogreb je obavljen dne 20. januara t. g. Mrtve ostatke pokojnika ispratili su mnogi Istrani i ovdajšnji poznanici na ovdajšnje groblje na vječni počinak. Laka mu bila ova zemljica. Njegovoj obitelji naše najiskrenije saučestje.

† KATARINA LASIČ

V. Vrtojbi je umrla u častni starosti 88-ih let ga. Katarina Lasič rojena Černe in sicer preteklo sredo. Pokojnica je bila vedno do zadnjega čila in zdrava, upravljala hišna dela in se še celo pred kratkim povzpela na Sv. Goro. Naj v miru počiva. — (Agis)

FAŠIZAM I SELO

III

Na rasno razlikovanje se nadovezuje nacionalno: to je žica po kojoj se uvijek može udariti. Neobično je malo ljudi danas kod kojih je nacionalno osjećanje toliko utrnulo, da se ne može izazvati jednim površnim nadražajem. Ono je kod evropskog čovjeka jače nego rasno i vjersko osjećanje, i sa njim se mora računati za dugo vrijeme. Demokrati i socijalisti su opeć pozrijeli, kada su vjerovali, da je svršeno sa nacionalizmom, da su nacionalne države postale suviše uske i da već ulazimo u doba Sjedinijenih Evropskih država, o kojima je maštao Viktor Hugo. Svjetski rat nas je i tu probudio iz jednog lijepog sna. Izvjestan internacionalizam postoji, ali je on još uvijek suviše slab prema duboko zasnovanom nacionalizmu. On je naročito živ i osjetljiv u zemljama, koje su rdjavo prošle u ratu. Poincare je rekao, da je »boljševizam bolest pobijedjenih naroda«. Još prije bi se moglo reći, da je fašizam bolest onih naroda, koji su iz rata izišli razočarani, kao Talijani, ili oštećeni kao Nijemci.

Kad su ulazili u ratno kolo, Talijani su mislili, da će proširiti svoju usku i prenaseljenu državu, da će dobiti kolonije, da će im Francuska ustupiti Nizzu ili bar Savoju, da će pored Trsta i Gorice dobiti na Jadransku cijelu Dalmaciju, ili bar ono što im je tajna diplomacija obećala Londonskim ugovorom od 1915. Mussolini je

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. Tisak: Stećajlna

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Članski sastanak na Čukarici

Beograd, Januara 1937. V nedjelju 17. t. m. se je na pobodo odbornikov našega Društva, ki stanuju na Čukarici, vršil u Sokolskom Domu na Čukarici širši sastanak za tamkajšnje članove, ki pripadaju većinom delavskemu stanu.

Sastanak je bil zelo dobro obiskan. Pričujoč je bil tudi skoraj cel odbor Društva I. T. G. iz Beograda. Sastanak je vodil predsednik Društva I. T. G. iz Beograda gospod Zvonimir Blažić. Prisoten je bil tudi prosvetar čukariškega Sokola g. Pavlović. Predaval je g. Dragovan Šepić o sedanjem položaju našega naroda v Italiji z ozirom na medunarodno politično situacijo. Predavatelj je s svojim res iscrpnim predavanjem žel obilen uspeh. Za njim je imel g. Dr. Ivo Mogorović krasen ideološki govor, ki je vse pričujoče globoko pretresel. V imenu čukariških članov je g. Simčić izrazil željo, da bi se večkrat prirejali sestanki za naše delavstvo na Čukarici. Poleg drugih, ki so posegli v debato je govoril tudi g. Pavlović. Naglasil je da se moramo počutiti v Jugoslaviji kot da smo doma in ne kot nezaželeni prisilci. Ves jugoslovenski narod globoko čuti z nami in goji veliko zanimanje za naš problem. Na to je bil osnovan radi tesnejšega sodelovanja z matičnim društvom I. T. G. v Beogradu odbor trojice za Čukarico iz sledečih članov: gg. Simčić, Oplanić, Andrejić.

Po dogovoru o zabavi s programom, ki naj bi se vršila 13. februarja t. l. na Čukarici, je g. predsednik Blažić zaključil zelo uspeši sastanak. — J. K.

ČLANSKI SASTANAK DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Umoljava se članstvo da bi prisustvovalo članskom sastanku koji će se održati u nedjelju 7 februara u 10 sati prije podne, u čitaonici Jadranske straže, Gajeva ulica 28.

IZ OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

U nedjelju 7 februara održat će se u društvenim prostorijama širi članski sastanak na kojem će se održati predavanje »Omladina i savremeni problemi«. Predavat će Stanko Mišić. Pozivaju se svi omladinci da tom sastanku prisustvuju u što većem broju.

Glavna skupština »Istre« u Slavenskom Brodu

Slavonski Brod, 25. januara 1937. Prosvjetno i potporno društvo »Istra« u Sl. Brodu održat će svoju redovnu glavnu skupštinu u nedjelju dne 14. februara 1937 u 2 sata po podne u ovdajšnoj Sokolani, na koju najučtivije pozivlje sve svoje članove.

Dnevni red: 1. Pozdrav predsjednika. 2. Izbor dva člana za ovjeraje zapisnika. 3. Izvještaj tajnika. 4. Izvještaj blagajnika. 5. Izvještaj nadzornog odbora. 6. Razrešnica starjoj upravi. 7. Izbor nove uprave. 8. Eventualia. U slučaju da »do određenog vremena ne bude okupljen dovoljan broj članova, skupština će se održati jedan sat kasnije bez obzira na broj prisutnih. Predsjednik: V. Benazić s. r. Tajnik: J. Macuca s. r.

IZ SOCIJALNOG OTSJEKA DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Darovali su za zimsku pomoć Socijalnom otkjku: Ančić Tomo i Ambroz, živežne namirnice, Ing. Hvala Antun, 20 dinara, Gortan Ivan, 14 dinara, Bočić Edo 20 dinara, 2 para cipela i kravate. — Socijalni otkjek društva »Istra« u Zagrebu.

ZAHVALA DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Prilikom ovogodišnje zabave razaslalo je društvo »Istra« moibe mnogim istarskim gospodjama da doprinesu svoje darove za buffet i tombolu. Tom pozivu odazvao se lijepi broj gospodja i time su nam u mnogome olakšale troškove oko zabave — sve u interesu stromašnih i besposlenih istarskih emigranata. I ovim putem izrazujemo najtopliju hvalu svima darežljivim gospodjama kao i svima obima koji su bilo čime potpomogli uspjeh zabave. — Odbor.

PUSTNA PRIREDITEV DRUŠTVA »TABOR« U LJUBLJANI

Društvo »Tabor« priredi na pustni terek zabavni večer u dvorani »Delavske zbornice«. Sodelovala bo izvrstna godba. Pijače in jedi bodo prvovrstne in poceni. Vstopnina samo 5 Din. Čisti dobiček prireditve je namenjen brezposelnim na društvenem zavetišču, kjer do osemdeset oseb.

G. LJUBA DAVIDOVIĆ IZNOŠI VRLO KARAKTERISTIČNE HISTORIJSKE DOKUMENTE

Kako je D'Annunzio htio upasti u Dalmaciju i što mu je spremao Vojvoda Mišić

U Beogradskoj »Pravdi« za Božić napisao je g. Ljuba Davidović, jedan od vodja Udružene opozicije i bivši predsjednik vlade, na prvoj strani članak, u kojem iznosi uspomene na svoju demokratsko-socijalističku vladu od 1919.—1920. godine. Iz tog nas članka interesuje naročito ovo mjesto:

»Ne ulazeći u pojedinosti rada vladina, napomenut ću nekoliko krupnijih događaja.

Ja sam zastupao ministra spoljnih poslova g. dr. Trumbića, koji je bio naš delegat na mirovnoj konferenciji u Parizu. Pritom moram da je Trumbić otpravljao taj posao sa razumijevanjem i sa uspjehom. Radio je u punom skladu sa vladom. Prvi delegat naš bio je Pašić. Njihovi odnosi nisu uvijek bili prijateljski.

Izmijenio sam malo metodu rada prema prijateljima i saveznicima. Otvoreno sam im saopćavao naredbe vladine. Odbacio sam bio metod »tajne diplomacije«. Nije bilo pogrešno. To su rezultati pokazali.

D'Annunzio, po zauzeću Rijeke, spremao se da uzme i Split. Na vrijeme smo obaviješteni. Pc izmjeni misli sa šefom Glavnog štaba naše vojske pok. vojvodom Mišićem spremili smo odbranu. On je odmah poslao u Dalmaciju 16 srbijanskih bataljona, dva artiljerijska puka, i t. d. i t. d. Sprema je bila potpuna i takva, da je Mišić volio da nam D'Annunzio dodje,

— Živa ću ga uhvatiti, — govorio mi je. D'Annunzio nije došao. Tom prilikom došli su mi pretstavnici savezničkih država Engleske i Francuske.

— Vi gomilate vojsku u Dalmaciji?

— Da, gospodo, gomilamo.

— Zašto?

— Znače šta je posao svake vojske: da se bijemo u odbrani svoje teritorije. D'Annunzio nam se sprema u pohode. Spremamo mu doček!

— Ali ako neko stoji iza njega?

— Ne tiče nas se. Nećemo zažaliti nikoga ko bude iza njega stajao. Kroz njega gadjat ćemo sve neprijatelje koji se maše naših teritorija.

— A ako je to koji saveznik?

— Ne može nam biti ni prijatelj, ni saveznik onaj ko hoće da otima naše.

Srećom D'Annunzio nam nije došao, inače bi onako i postupali.

Gotovo istovremeno i na drugoj našoj savezničkoj granici manifestovala se slična težnja. I opet sličan razgovor sa pretstavnicima prijateljskih zemalja.

Rekao sam im: vojska je dobila uredbu da brani demarkacione linije, a vi, gospodo, znate kako se mi umijemo braniti.

Oni su pokušali da nas umire dužnim savezničkim obzirima. Rekao sam im da to treba da govore na onoj drugoj strani. To su i učinili i sukob je izbjegnut.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

JANUARSKI BROJ »MALOG ISTRANINA«

Izašao je broj »Malog Istranina« za januar sa slijedećim sadržajem:

Prikodražan: Putnik, E. R.: Seoski čudaci, Šime Fučić: Mlin na nebu, O magarcu, Radoslav Kovač: Uzbuna, Gabriel Cvitan: Zečja škola, Martin Fuček: Žutko, Slogom rastu male stvari a nesloga sve pokvari, Dječje novine, Priroda, Zdravlje, Razno, Šala, Klok i Flok, Perčević Stjepan: Baka i buha. Zabavni kutić. »Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. Pojedini broj stoji 1 dinar. Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. Telefon 59-31. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić. Zagreb, Boškovićeva ulica 20.

VELIK RIJAVČEV USPEH V RUSIJI

Ljubljana, 26. januara 1937. (Agis). — Naš rojak in svetovno znani operni pevec tenorist Josip Rijavec gostuje po Rusiji. Bil je že v skoro vseh većjih ruskih mestih kot v Moskvi, Leningradu, Sverdlovsku, Kalininu, Bakuju, Tiflisu in Kislovodsku. Povsod je žel izredno velik uspeh in splošno priznanje ruske koncertne publike. V programu je imel predvsem jugoslovenske pesmi ki so prav tako navdušile množico kot njegov tenor. Tudi kritika ga ocenjuje zelo povoljno.

MAGAJNA RECITIRA NA LITERARNIH VEČERIH

Ljubljana, januara 1937. — V zadnjem mesecu je naš rojak Bogomir Magajna dvakrat recitiral. Prvič je bil povabljen v Dom visokošk, kjer je čital dve svoji najboljši noveli iz zadnjega časa, in sicer tržaški motiv »Črta« in pa »Helena«. Obe je prinesla že Modra ptica. 20. t. m. pa je recitiral eno svojih najboljših proz »Regina Coeli« na literarnem večeru, ki ga je priredilo Društvo absolventov državnih trgovskih šol. (Agis)

U FOND »ISTRE«

	Din
Čok Herman, Sv. Rok—Rogatec	20.—
Malić Justina, učit. — Bogojna	10.—
Zidarić Marija, učiteljica — Novi Marof	20.—
Prigodom vjenčanja g. Tominić Miroslava, čin. iz Lovrana sa g. Filičićem Ivanom, teh. časnikom trg. mornarice iz Senja, poklanja u fond »Istra« Tominić Fridrih iz Splita	50.—
Starec Smiljan, Rudnik »Drenica« — Vučitrn	15.—
Jakov Soklič, mesni župnik — Slovenjgradec	10.—
Ašenbrener Slavko, šef stanice — Vrbovec	25.—
Društvo »Soča«, Murska Sobota — nabrano na društvenem sastanku dne 16. I. 1937.	50.—
Oplanić Božo — Karlovac	5.—
Dr. Deprato Ante, sres. lekar — Plovlje	22.—
Kompare France, starešina sres. suda — Trebnje	25.—
U prošlom broju objavljeno	39.624.60
Ukupno	39.876.60

nih reparacija popele su se na astronomске visine. »Nikad mi to ne možemo platiti! Onda bolje da uopće ne plaćamo!« Tako su govorili obični ljudi. Hitler, je povisio glas: »Ne treba da platimo! Mi nikom ništa ne dugujemo!« Nama dugui, jer su nam uzeli kolonije, razoružali nas i obesčastili! Takav govor je morao goditi ušima jednog razočaranog i ojadjenog srednjeg staleža, nezaposlenog i gladnog radništva.

Odmah poslije rata bilo je dosta posla za sve. Ali je novac bio jeftin, a život skup, uslijed inflacije. Država je neprestano štampala novčanice, i radilo se neprestano. Kad su tržišta bila zasićena, i kad su mašine počele da zamijenjuju i potiskuju ljude, nastala je velika nezaposlenost: dva milijuna, tri milijuna, četiri milijuna, pet milijuna nezaposlenih, pa u jednom trenutku šest milijuna za cijelu Njemačku. Socijalističke i demokratske vlade donijele su zakonodavstvo, po kome se nezaposlenima morala davati pomoć za njih i njihove porodice. Engleska je to lako izdržala, jer iz kolonija dobiva velika bogatstva. Amerika ima ogromne rezerve zlata i drugog blaga, koje omogućava da neprestano štampa dolare i plaća svojim radnicima. Šta će Njemačka, opterećena reparacijama, lišena kolonija, dužna na sve strane? Šta će? Ona će odreći sve obaveze. Više od toga: ona mora tražiti i dobiti nove teritorije, u Evropi ako može, u Francuskoj, u ljepoj, bogatoj, a slabo naseljenoj Francuskoj. Nju bar poznaju njemački ratnici! A prije svega mora dobiti svoje njemačke pokrajine. Rur i Rajnu. I onaj hodnik preko koga Poljska siječe

živo tijelo njemačke zemlje. To sve nije dosta. Njemačka mora da se širi: da uzme Austriju, drugu njemačku zemlju, a poslije dalje na istok, u bogatu ravnicu Ukrajine. To nije nikakvo zlo, pošto tu blagoslovljenu zemlju drže prokleti boljševici, dakle Rusi i Židovi, dvije niže rase! Eto hljeba za nezaposlene Nijemce, eto posla za nezaposlene njemačke radnike. Neke ostave na miru iadne njemačke fabrikante i trgovce, i neka traže ondje gdje ima, to jest van granica države.

Veliki je uspjeh fašizma što je uspio da prenese odgovornost za domaćih vlastodržaca na strane države i narode. Sluga se žali da mu gazda slabo plaća, a ovaj ga upućuje da ide i uzme od susjeda što mu treba. On će ga u tome pomoći, pod uslovom da sve radi na svoj rizik. Hitler je pažnju nezadovoljnog naroda skretao na omrznute Francuze, na Židove i na boljševike. Kad je došao na vlast, on ne vraća kapitalu u onoj mjeri i na način kako su zamišljali oni, koji su ga financirali, ali im je ipak lakše nego pod vladom socijalne demokratije: radi se punom parom za vojsku i za rat, poslovna oblast je proširena, a stalno je u izgledu da se dobiju nove zemlje i novi tereni za eksploataciju. Iz odbrane, fašizam sve više prelazi u napad. Italija i Njemačka uzimaju stav velike osvojevačke sile. Prvi njihovi koraci su praćeni ljubaznim osmjesima, laskavim ponudama, davanjem bez protuusluga. Kao što je uvijek bilo, kod svake kolonizacije, misionari i novinari idu prvi, trgovci za njima, vojnici najzad, da dovrše »kulturtregetersko djelo velike nacije među barbarima...«

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. Tisak: Stećajlna

čekovnog računa 36.789. — Pretplata: za cijelu godinu 50.— din., za pola godne 25.— din., za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara — Vlasnik i izdavač: Konzorcij »Istra«, Masarykova 28a II. broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, Zvonimirova 48/III Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović, Zagreb, Ilca 131.